

The research methodology is determined by using the following methods: normative-value, logical analysis, generalization and systematization.

It is emphasized, that in the modern conditions of the social integration it is advisable to analyze, research and use Poland's experience to build up a highly developed democratic state taking into consideration historical, ethnic, cultural and others features of the Ukrainian nation.

Keywords: *the Second Polish Republic, Eastern Galicia, national politics, occupying power, Kolomyia, district court, legal proceedings, Stanyslaviv province*

1. Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti (DAIFO), f. 2, op. 1, spr. 20, ark. 17–18zv.
2. DAIFO, f. 2, op. 1, spr. 41, ark. 66.
3. DAIFO, f. 90, op. 1, spr. 2, 157 ark.
4. DAIFO, f. 90, op. 1, spr. 7, 260 ark.
5. Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti: Putivnyk. – Т. 1: Fondy periodu do 1939 roku. – К., 2008. – 464 s.
6. Kuhutiak M. Halychyna: storinky istorii. Narys suspilno-politychnoho rukhu (KhIKh st. – 1939 r.) / Mykola Kuhutiak. – Ivano-Frankivsk, 1993. – 200 s.
7. Naraivskiy R. E. Pravovyi poradnyk. Populiarnyi zbirnyk karnoho, tsyvilnoho i administratyvnoho prava / Roman Yevhen Narivskiy. – Kolomyia, 1932. – 830 s.
8. Stebelskyi P. Avstriyskie karne pravo. Pislia vykladu prof. P. Stebelskoho. 1902/1903. – Lviv : Nakladom «Kruzhka pravnykiv» v «Akad. Hromadi», 1903. – 419 s.
9. Ukrainskiy natsionalno-vyzvolnyi rukh na Prykarpatti v KhKh stolitti. Dokumenty i materialy / vidp. red. prof. M. Kuhutiak. – Tom 1. – Knyha 1 (1919 – 1929). – Ivano-Frankivsk : KPF «LIK», 2012. – 600 s.
10. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv : Putivnyk. – Lviv – Kyiv, 2001. – 387 s.
11. Shupiana M. Yu. Poniattia ta vydy zlochyniv za Avstriiskym kryminalnym kodeksom 1852 r. / M. Yu. Shupiana // Chasopys Kyivskoho universytetu prava. – 2013. – №1. – S. 74–77.
12. Iurydychna entsyklopediia: V 6 t. / Redkol. : Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. – К. : Ukr. entsykl., 2002. – Т. 4 : N – P. – 720 s. : il.
13. Dekret Naczelnika Państwa 8 lutego 1919 r. w przedmiocie zmian o urządzeniach wymiaru sprawiedliwości w b. zaborze austriackim // Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. – 1919. – Nr. 15. – Poz. 200.
14. Płaza S. Historia prawa w Polsce na tle porównawczym. – Kraków : Księgarnia, Akademicka, 2001. – Cz.3 : Okres międzywojenny. – 762 s.
15. Reichsgesetzblatt für die im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. – Jahrgang, 1875. – Wien, 1875. – № 94. – S. 234–235.

© Зварич Р. В.

Стаття надійшла до редколегії 11. 11. 2017 р.

УДК 930(477): 271.4 – 675

Зьола Н. В

ІСТОРИЧНА ЛІТЕРАТУРА ПРО ЕКУМЕНІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ІЄРАРХІЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

У даній статті розглядається відображення українською історіографією екуменічної діяльності ієрархії ГКЦ у міжвоєнний період. Висвітлюються позиції представників радянської, зарубіжної та сучасної публіцистики та історичної науки щодо пошуку порозуміння між Західною та Східною Церквою. Основна увага приділена дослідженням, які аналізують ідеї, діяльність та роль митрополита А. Шептицького у кроках до єдності Христової Церкви.

Ключові слова: *єкуменізм, Греко-католицька церква (ГКЦ), А. Шептицький, українська історіографія*

Єкуменізм як рух за відновлення повної єдності християн – це шлях Христової Церкви. І це є невід’ємною частиною сутності Церкви та її пастирської діяльності. Тому Греко-католицька церква (ГКЦ) у всі періоди своєї діяльності надзвичайно відповідально ставилась до єкуменічного руху. Єкуменізм міжвоєнного періоду, в сучасному розумінню слова, важко інтерпретувати. Та попри це в даній період, завдяки діяльності та ідеям її очільника – Андрея Шептицького, зароджується підґрунтя до пошуку порозуміння між Західною та Східною Церквою. Звідси і впливає актуальність історіографічного дослідження даної тематики.

Метою статті є спроба систематизувати історичну літературу, що складає історіографію дослідження та характеризує екуменічну діяльність ієрархії Греко-католицької церкви у міжвоєнний період.

У радянській історіографії представники греко-католицького духовенства подавались виключно у негативному світлі, адже віра була замінена науковим атеїзмом. Окрім того, вагомим був політичний фактор, а саме ГКЦ чинила спротив радянзації Західної України і залишалась оплотом національно-визвольного руху. Саме тому радянська влада вважала першочерговим завданням ліквідацію ГКЦ не тільки як інституційного органу, а й як духовної опори. Тому й публікації радянського періоду з історії ГКЦ були заангажованими та заідеологізованими.

Яскравим представником радянської публіцистичної думки можна вважати Я. Галана (псевдонім «Володимир Росовик»). Його постать доволі суперечлива: з одного боку – високоосвічена людина (знав десять мов), а з іншого – фанатик, співець режиму, який розстріляв його дружину. Так у передмові до його книги «З хрестом чи ножем» [7] письменника називали «полум'яним борцем проти католицької реакції», який виконав посправжньому гігантську роботу, збагативши світову атеїстичну і антиклерикальну літературу [7, с. 4]. При цьому, слід зауважити за таку роботу він був щедро нагороджений радянським режимом.

У вище згаданій роботі [7] Я. Галан обґрунтовував думку про те, що «ГКЦ на гроші Ватикану розгортає пропаганду войовничого католицизму як прикриття політичного прагнення підпорядкувати собі український народ». Про це свідчить, на думку автора, кількість «демагогічних» релігійних брошур і газет, які були насичені ненавистю до православних «єретиків» і до Росії [7, с. 33].

У статті «Присмерк чужих богів» [6] Я. Галан обґрунтовував тезу, що підтримка легалізації уніатської церкви в Росії А. Шептицьким (березень 1917) – це по суті «стратегія митрополита щодо розширення власного політичного впливу». Автор називав Шептицького кровожерливим графом, і порівнював його з інквізитором Фоною де Торквемадою. Журналіст створюючи такий портрет Шептицького, змальовував збірний образ усього «реакційного» духовенства.

При цьому слід сказати, що Я. Галан не поодиноким прикладом вербування агітаційних кадрів з числа інтелігенції. Дана стратегія активно використовувалась радянськими спецслужбами. Наприклад, письменник, журналіст, основоположник української фантастики – Ю. Смолич, який також був одним із таємних інформаторів репресивних органів СРСР, не хестував роботою в царині бруталної ідеологічної публіцистики. Так, в післявоєнний період вийшов друком збірник «Прокляті народом», присвячений «українським буржуазним націоналістам». У ньому автор не обминув увагою роль і діяльність духовенства [16], повторюючи радянські іпропагандистські штампи.

Публіцист В. Беляєв, який потрапив під чистки 1937 – 1939 рр., після Другої світової війни став автором низки документальних повістей [4] і пропагандистських памфлетів [5]. Дані роботи, на думку автора, спрямовані на викриття «справжнього обличчя» уніатської церкви. У повісті «Хто тебе зрадив» [4] В. Беляєв аналізував кроки митрополита щодо налагодження діалогу між католиками та православними. Автор вважав, що це виключно виконання «таємних інструкцій», даних Ватиканом своєму агенту «Драгуну» – А. Шептицькому.

В іншій роботі [5] В. Беляєв наголошував, що мета утворення ГКЦ Української народної католицької партії – це «окатоличення» всієї України. Публіцист у книзі з промовистою назвою «Я звинувачую» [3] вважав, що Святий Юр під егідою Шептицького ініціював ряд складних політичних комбінацій заради «розширення впливу уніатської церкви на Схід» [3, с. 7]. Автор пише, що греко-католицьке духовенство, розмовляючи рідною та доступною мовою для українців, прагнуло повернути представників інших конфесій до католицької віри. Дослідник наводив приклад І. Гриньохи, який, на думку автора, майстерно проникаючи в душі галичан, навернув до ГКЦ 15 караїмів.

Серед численних публікацій уваги заслуговує робота В. Добричева «У тіні святого Юра» [10]. Книга написана на основі документів греко-католицької консисторії, митрополичого ординаріату та особистого архіву А. Шептицького, більшість яких не були

опублікованими, й знаходились в спецфондах і були недоступними для опрацювання. В дані роботі спостерігається заідеологізована інтерпретація фактів. Наприклад, автор показував до яких «підступних» методів удавалося уніатське духівництво, щоб прищепити «трудящим українцям релігійний фанатизм, ненависть до братнього російського народу». Прагнення ГКЦ «створити уніатський патріархат на Україні» і реалізація місії екуменізму в Росії, на думку автора, це результат «закулісних інтриг» митрополита Шептицького та його найближчих помічників.

Історик В. Масловський стверджував, що очолювана Владикою клерикальна партія – «Український католицький союз» – підпорядкована центру «Католицькій дії» в Польщі. На думку автора, мета партії заключалась у організації «хрестового походу уніатів у союзі з націоналістами проти більшовизму під егідою Ватикану» [12].

Чимало зусиль до вивчення церковної діяльності греко-католицького духовенства доклалась українська зарубіжна історіографія. У 40-80-і роки ХХ ст. вказана проблема опрацьовувалась переважно у емігрантському середовищі через заборону і переслідуванню ГКЦ радянською владою. З-поміж доробку українського зарубіжжя помітне місце належить працям переважно духовних істориків та громадських діячів – о. І. Нагаєвського [13], о. Ю. Аввакумова [9], М. Барана [2] та інших. Наприклад, о. І. Нагаєвський у своєму дослідженні обґрунтовував думку про те, що все своє життя митрополит присвятив ідеї об'єднанню Заходу та Сходу з центром у Києві [13, с. 84]. Також автор доводив безпідставність тези про поглинання Римом національного спрямування ГКЦ. Навіть, навпаки історик думав, що єдність з Ватиканом додала б сили та підтримки новоутвореному патріархату.

Професор історії богослов'я в Католицькому університеті Нотр-Дам у США о. Ю. Аввакумов дотримувався думки, що митрополит не був екуменістом у сучасному розумінні, але він точно був провісником екуменізму. Дослідник обґрунтовував дану позицію діями і ідеями Шептицького, особливо пізнього періоду [9]. А от публіцист С. Баран стверджував, що поляки не допускали поширення ідеї унії серед православних греко-католицьким духовенством. Дану роботу, пише автор, довіряли тільки полякам візантійського обряду. Журналіст обґрунтовував дану тезу тим, що поляки були переконані в українському характері ГКЦ [2].

Праця історика Г. Лужницького «Українська Церква між Сходом і Заходом» [11] присвячена важкому історичному шляхові Української Церкви, яка через геополітичні обставини змушена була вибирати між Заходом і Сходом – Римом і Царгородом – Варшавою і Москвою, і, врешті, стала розірваною між ними. Дослідник приділяє увагу унійній акції ГКЦ, а саме апостольським візитам Владики до Канади, Бразилії та Аргентини 1921 – 1923 рр. Окремо історик аналізував позицію церкви щодо переслідування польською владою православної церкви та населення крізь призму послання Шептицького «У справі Холмщини». Також Г. Лужницький виділяв титанічну роботу греко-католицького духовенства. Мова йде про заснування величезної кількості католицьких товариств (Марійське товариство молоді) та організацій, підготовка релігійної літератури та преси («Нова Зоря»), розквіт чернечих чинів (Студитський Чин). Автор вважає, що така плідна праця ГКЦ сприяла вихованню пастви, в основному молоді, у релігійно-моральному дусі [11].

Падіння «залізної завіси» дало можливість зародженню національної історіографії. Це в свою чергу дозволило переглянути історію «самоліквідованої» уніатської церкви. На тлі сучасних глобалізаційних процесів виникає об'єктивна підстава до новаторського підходу вивчення історичною наукою екуменізму ГКЦ.

Спеціаліст по дослідженню історичних джерел А. Шептицького – Л. Гентош, аналізуючи послання «У справі Холмщини», називає це «практичним екуменізмом» [8]. Виступаючи на одній з конференцій історик наголосила на пастирській розважливості Шептицького. Дослідниця вважає, що він намагався заспокоїти думки віруючих та зберегти їхню віру, а також захистити авторитет Католицької Церкви. Особливо варте уваги зауваження Л. Гентош про випередження митрополитом ідеї Другого Ватиканського собору. Мова йде про відкликання Владики про Православну Церкву як церкву-сестру. Також науковця вражає і те, з якою чутливістю він говорив про «діло з'єдинення», що зазнало такої непоправної шкоди через нищення православних святинь [8].

Студентка Магістерської програми екуменічних наук Інституту екуменічних студій та ЛНУ ім. Івана Франка – Н. Поліщук розвиває усталену в історіографії думку про А. Шептицького як предтечу сучасного ватиканського екуменізму. Автор наголошує про участь митрополита у Велеградських з'їздах першої половини ХХ ст. Також, на думку молодшої дослідниці, ідея християнської єдності ГКЦ відображена у посланнях владики до мирян. Н. Поліщук вважає, що А. Шептицький завбачливо працював над реформуванням духовної семінарії у Львові, особливо акцентуючи увагу на молодому поколінні, яке краще сприймало ідею єдності Церкви [15].

Ще один дослідник В. Нагіна підтримує тезу, що митрополит Андрей у своїй концепції поєднання Церков показував такі шляхи і способи поєднання, котрі після II Ватиканського Собору стали офіційним екуменічним вченням Вселенської Церкви [14]. Автор вважає, що митрополит не прагнув приєднання більшої чи меншої частини православних до Католицької Церкви, бо знав, що це не розв'яже справи поєднання. Митрополит прагнув цілісного і всезагального об'єднання всіх нез'єднаних Церков із Вселенською Церквою. В цьому митрополит Андрей вбачав покликання і місію ГКЦ, котра через віру з'єднана із Заходом, а обрядом – зі Сходом. Увінчанням цієї єдності мало б стати створення Київського патріархату. Дослідник робить доволі вагомий висновок, що у своїй сутності післяунійна Церква покликана не тільки представляти Східні Церкви у Вселенській Церкві, але, хоча й недосконало та неповно, бути прототипом єдності між Східними і Західними Церквами. Цій візії єдності Церков митрополит служив упродовж усієї своєї архипастирської діяльності [14].

Варто виокремити статтю О. Артемчук «До проблеми реалізації екуменічної моделі в Україні: історичні віхи та перспектива» [1]. У ній автор акцентує увагу на ролі Шептицького як першого східнокатолицького єпископа з часу Берестейської унії, який з таким розмахом і послідовністю прагнув до зближення католицької церкви з церквою православною. Всі ідеї митрополита вилились у його оригінальну теологічну концепцію церкви, яка синтезувала у собі елементи латинської і православної еклезиології. Дослідник пише, що, на думку митрополита, головною хвилюючою проблемою попередніх унійних спроб було те, що вони здійснювалися зверху. Саме тому ключового значення набуває творення атмосфери порозуміння й примирення як передумова об'єднання. Окрім того, Шептицький зазначав, що розколи на Сході були до певної міри корпоративними, відповідно, відновлення єдності також повинне мати корпоративний характер. Автор вважає, що для Шептицького засобом для подолання розколу був екуменічний рух, хоча він і не вживав такого слова [1].

Отже, історична література в силу об'єктивних причин по-різному інтерпретувала екуменістичний рух ГКЦ. Радянська пропаганда викривлено зображувала ідею духовенства щодо єдності церков, вважаючи їх реалізацією планів Ватикану. Діаспора внесла значний внесок у дослідження екуменізму, оскільки автори, в основному, мали безпосереднє відношення до церковної діяльності ГКЦ. Саме дослідники зарубіжжя є науковцями з одного боку, а з іншого – священиками, громадськими діячами, дуже часто свідками епохи. Це дає можливість, в свою чергу, відобразити дану проблему з середини. Сучасні дослідження заклали нові методи і підходи до розуміння екуменізму ГКЦ. В основному вона зосереджує увагу на ідеї, ролі й внеску митрополита А. Шептицького у вказаний процес.

1. Артемчук О. До проблеми реалізації екуменічної моделі в Україні: історичні віхи та перспектива / О. Артемчук. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/>
2. Баран С. Церковна унія з Римом / С. Баран. – Мюнхен-Міттенвальд, 1946. – 26 с.
3. Беляев В. Я обвиняю! / В. Беляев. – М.: Политиздав, 1978. – 160 с.
4. Беляев В. Кто тебя предал / В. Беляев. – М.: Детская литература, 1972. – 113 с.
5. Беляев В. Рудницкий М. Под чужими знаменами / В. Беляев, М. Рудницкий. – М.: Молодая гвардия, 1954. – 215 с.
6. Галан Я. Памфлеты / Я. Галан. – М.: Советский писатель, 1982. – 115 с.
7. Галан Я. С крестом или ножом / Я. Галан. – М.: Государственное издательство политической литературы, 1962. – 118 с.
8. Гентош Л. «Практичний екуменізм» митрополита Андрея Шептицького / Л. Гентош. – Режим доступу: <http://velychlviv.com/praktychnyj-ekumenizm-mytrypolyta-andreya-sheptytskogo/>

9. Грапенюк А. о. Ю. Аввакумов: «Митрополит Шептицький не був скелею, він постійно розвивався» / А. Грапенюк. – Режим доступу: <http://dukhovnist.in.ua/uk/dukhovna-demokratiya/1263-myropolyt-sheptytskyi-ne-buv-skeleiu-vin-postiino-rozvyvavsia-o-yurii-avvakumov-chastyna-druha>
10. Добричев В. У тіні святого Юра / В. Добричев. – Львів: Каменяр, 1970. – 94 с.
11. Лужницький Г. Українська церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви / Г. Лужницький. – Філадельфія: Провідіння, 1954. – 723 с.
12. Масловський В. Дорога в безодню / В. Масловський. – Львів, 1978. – 208 с.
13. Нагаєвський І. Об'єднання Церкви й ідея патріархату у Києві / І. Нагаєвський. – Торонто, 1961. – 96 с.
14. Нагіна В. «Український екуменізм» у навчанні митрополита Андрея Шептицького / В. Нагіна. – Режим доступу: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/diploms/2007/339-nahyna.html>.
15. Поліщук Н. А. Шептицький: християнський націоналізм, екуменічна відвага, молитовна неміч у Христі / Н. Поліщук // Християнин і світ. – Режим доступу: <http://www.xic.com.ua/z-istoriji-dumky/3-bogoslovja/376-andrej-sheptyckyj-hrystyjanskyj-nacionalizm-ekumenichna-vidvaga-molytovna-nemich-u-hrysti>
16. Смолич Ю. Сокира і хрест / Ю. Смолич // Прокляті народом. – К.: Укрдержлітвидав, 1961. – С. 79–84.

В данній статтє рассматривается отражение украинской историографией екуменической деятельности иерархии ГКЦ в межвоенный период. Освещаются позиции представителей советской, зарубежной и современной публицистики и исторической науки по поиску взаимопонимания между Западной и Восточной Церковью. Основное внимание уделено исследованиям, которые анализируют идеи, деятельность и роль митрополита А. Шептицького в шагах к единству Христовой Церкви.

Ключевые слова: екуменізм, Греко-католическая церковь (ГКЦ), А. Шептицький, Украинская историография

This article discusses ecumenical activity of the hierarchy of the Greek Catholic Church in the interwar period in Ukrainian historiography, highlights positions of Soviet researchers, foreign and modern historical science for finding mutual understanding between Western and Eastern Church. The main attention is paid to the ideas, activities and role of metropolitan A. Sheptytsky in the footsteps of the unity of Christ's Church.

Ecumenism, as a movement for the restoration of the complete unity of Christians, is the path of the Church of Christ. This is an integral part of the essence of the Church and its pastoral activities. Therefore, the Greek Catholic Church in all periods of its activities was extremely responsible for the ecumenical movement. The ecumenism of the interwar period, in the modern understanding of the word, is difficult to interpret. Nevertheless, thanks to the activities and ideas of its head, Andrey Sheptytsky, the foundation for finding a rapprochement between the West and the Eastern Church is emerging in this period.

The author holds Soviet science distortedly depicted the ideas of the clergy about the unity of churches, considering them to implement the plans of the Vatican. This was the result of a series of provocative, distorted studies on the history of the Greek Catholic Church and metropolitan A. Sheptytsky.

Many efforts Ukrainian foreign historiography made to study the church activity of the Greek Catholic clergy in the 40's and 80's of the twentieth century. This problem was worked out mainly in the emigrant environment through the prohibition and prosecution of the Greek Catholic Church by the Soviet authorities. The author expresses the opinion that the Diaspora has made a significant contribution to the study of ecumenism, since the authors mainly have a direct bearing on the church activities of the Greek Catholic Church. Namely, foreign researchers are scientists on the one hand, and on the other hand, priests and public figures who often were witnesses of the era. This in turn, reflects this problem from the middle.

The fall of the «Iron Curtain» gave rise to the possibility of the birth of national historiography. This, in turn, allowed us to reconsider the history of the «self-liquidated» Uniate Church. Against the background of modern globalization processes, there is an objective basis for an innovative approach to studying the historical science of ecumenism of the Greek Catholic Church. Modern historiography introduces new methods and approaches to understanding the ecumenism of the GCC. It mainly focuses on the ideas and role of Metropolitan A. Sheptytsky in these processes.

Key words: ecumenism, Greek Catholic Church, Andrey Sheptytsky, Ukrainian historiography.

1. Artemchuk O. To the Problem of Implementation of the Ecumenical Model in Ukraine: Historical Milestones and Perspectives / O. Artemchuk. – Access mode: <http://journlib.univ.kiev.ua/>.

2. Baran S. Church union with Rome / S. Baran. – Munich-Mittenwald, 1946. – 26 p.
3. Belyaev V. I blame! / V. Belyaev. – М.: Политиздав, 1978. – 160 с.
4. Belyaev V. Who betrayed you / V. Belyaev. – М.: Children's Literature, 1972. – 113 p.
5. Belyaev V. Rudnitsky M. Under other banners / V. Belyaev, M. Rudnitsky. – М.: Young Guards, 1954. – 215 pp.
6. Galan J. Pamphlets / Ya Galan. – М.: Soviet writer, 1982. – 115 p.
7. Galan J. With a Cross or Knife / Ya Galan. – М.: State Publishing House of Political Literature, 1962. – 118 p.
8. Gentosh L. «Practical Ecumenism» by Metropolitan Andrey Sheptytsky / L. Gentosh. – Mode of access: <http://velychlviv.com/praktychnyj-ekumenizm-mytrypolyta-andreya-sheptytskogo/>.
9. Grapenyuk A. a. Y. Avvakumov: «Metropolitan Sheptytsky was not a rock, he was constantly developing» / A. Grapenyuk. – Access mode: <http://dukhovnist.in.ua/uk/dukhovna-demokratiya/1263-mytrypolyt-sheptytskyi-ne-buv-skeleiu-vin-postiino-rozvyvavsia-o-yurii-avvakumov-chastyna-druha>.
10. Dobrichev V. In the shadow of St. George / V. Dobrichev. – Lviv: Kamenyar, 1970. – 94 p.
11. Luzhnytsky G. Ukrainian Church Between East and West: An Essay on the History of the Ukrainian Church / G. Luzhnytsky. – Philadelphia: Providence, 1954. – 723 p.
12. Maslovsky V. Road to the abyss / V. Maslovsky. – Lviv, 1978. – 208 p.
13. Nagaevsky I. The unification of the Church and the idea of the patriarchate in Kyiv / I. Nagaevsky. – Toronto, 1961. – 96 p.
14. Nagina V. «Ukrainian Ecumenism» in the teaching of Metropolitan Andrey Sheptytsky / V. Nagina. – Access mode: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/diploms/2007/339-nahyna.html>.
15. Polishchuk N. A. Sheptytsky: Christian nationalism, ecumenical courage, prayer failure in Christ / N. Polishchuk // Christian and the world. – Mode of access: <http://www.xic.com.ua/z-istoriji-dumky/3-bogoslovja/376-andrej-sheptyckyj-hrystyjanskyj-nacionalizm-ekumenichna-vidvaga-molytovna-nemich-u-hrysti>.
16. Smolich Yu. Sokira and the cross / Yu Smolich / Cursed people. – К.: Ukrderzhlit issued, 1961. – P. 79-84.

© Зьола Н. В.

Стаття надійшла до редколегії 21. 11. 2017 р.

УДК 94(477):314.151.3-054.72«1940/1960»

Касьянова Н. М.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УРСР (1940 – 1960-ті рр.)

У статті на основі історіографії та архівних джерел досліджується процес адаптації організованого переміщеного населення в УРСР в 1940 – 1960-х рр. Автор визначає та аналізує основні чинники, які впливали на процес адаптації та інтеграції переселенців до оточуючого середовища, а саме: стать, сімейний стан, родинні зв'язки, рівень освіти. В рамках статті увага акцентується на сукупності чинників, які негативно впливали на процес осідання переселенців.

Зроблено висновок, що для досягнення стану психологічного комфорту на новому місці різним людям була необхідна неоднакова кількість часу і різні затрати сил. Це залежало від ступеня відмінностей в умовах на старому та новому місцях мешкання, від особистісних характеристик переселенців і найважливіше, від того, що людина сподівалась отримати і що отримала насправді. Разом з тим, зв'язок переселенців, які адаптувалися з місцями вселення був набагато сильнішим, ніж у місцевого населення. Це пояснюється більш високим рівнем фізичних і емоційних сил, витрачених переселенцями на соціалізацію в нових місцях.

Ключові слова: сільськогосподарські переселення, організований набір робітників, адаптація, інтеграція.

В історії СРСР, зокрема УРСР, 1940 – 1960-ті рр., характеризуються складнощами післявоєнної відбудови народного господарства країни. Нестача робочих рух, що гостро відчувалась і до війни, у повоєнні роки стала суттєвішою. Очевидна недостатність внутрішніх джерел надходження трудових ресурсів за рахунок природного приросту та з місцевого населення вимагала від радянського уряду та партійного керівництва особливих форм та методів залучення працездатного населення на найважливіші народногосподарські об'єкти країни, якими й стали сільськогосподарські переселення та організовані набори робітників. Результативність політики територіального перерозподілу населення залежала не стільки від масштабів організованого механічного руху, скільки від ступеню осідання та закріплення переміщених на нових місцях. Процес соціальної адаптації та інтеграції як на постійне, так і на